

De

Reformatie

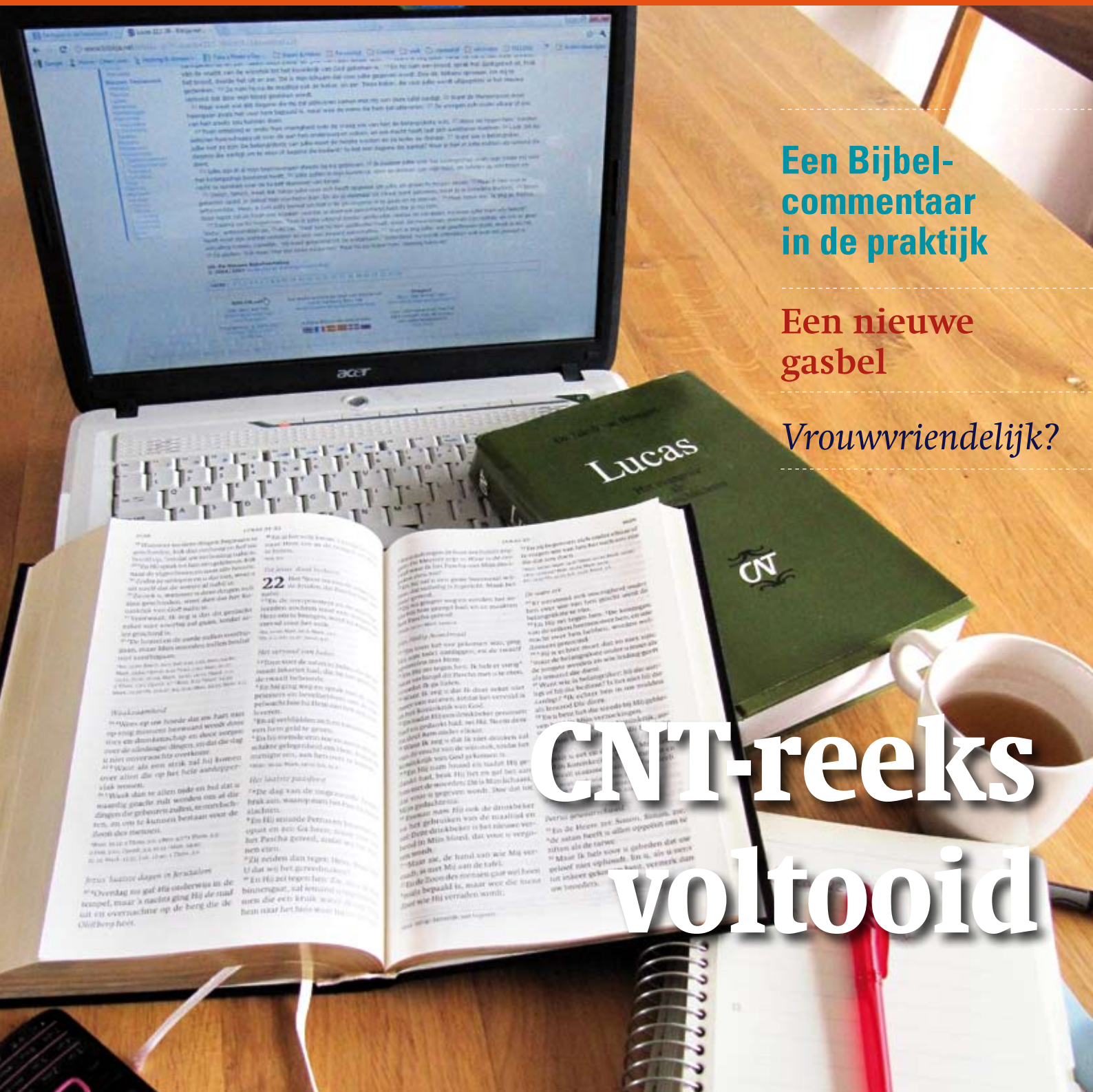
INSPIREREND KERK ZIJN

Een Bijbel-
commentaar
in de praktijk

Een nieuwe
gasbel

Vrouwvriendelijk?

CNT-reeks
voltooid

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie Prof. dr. Ad de Bruijne
(hoofdredacteur), drs. Heleen Sytsma - van Loo
(eindredacteur), drs. Bas Luiten, drs. Janneke Burger -
Niemeijer, dr. Hans Schaeffer

Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert

Beeldredactie drs. Frouckje van der Wal

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie |
www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 96

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 49,95 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-

- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december
- opzegging van het abonnement dient 1 maand
voor aanvang van het nieuwe abonnementsjaar
schriftelijk of per e-mail te geschieden
(voor 1 december)

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

Coverfoto: Frouckje van der Wal

www.dereformatie.nl

WEG UIT KAMPEN?

TEKST: AD DE BRUIJNE, HOOFDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

En, wanneer vertrekken jullie uit
Kampen?

Het was een doorsnee predikant die het
vroeg. Geen nieuwlichter of uitventer
van wilde ideeën. Toch vond hij het
logisch wanneer de Theologische Uni-
versiteit binnenkort uit Kampen weg
zou gaan. Volgens hem dachten meer
collega's er zo over.

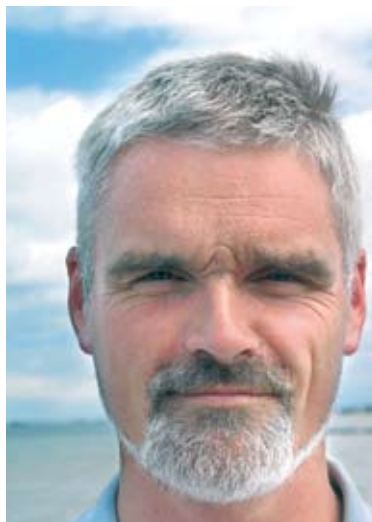
Waarom? Kampen is als onderwijsstad
ontmanteld. Vrijwel alle opleidingen
die de plaats ooit telde, zijn verdwenen.
Binnenkort volgt met het vertrek van
de theologische universiteit van de PKN
de genadeslag. Is het dan verstandig als
onze TU daar eenzaam achter blijft? Nu
al blijven potentiële studenten weg om-
dat ze de setting onaantrekkelijk vinden.
Bovendien zijn er meer redenen voor
een vertrek uit Kampen. Aanstaande
studenten hebben vaak hun hele school-
loopbaan doorgebracht binnen de
gereformeerde zuil. Maar als voorganger
leiden ze een gemeente die dagelijks
midden in de niet-christelijke maat-
schappij staat. Het is wenselijk dat zij
zelf aan den lijve ervaren wat dat met je
doet. In Kampen komen zij ook alleen

maar in aanraking met theologiestuden-
ten en met de gereformeerde traditie.

Dat kan hun theologische kennis te
vanzelfsprekend maken. Tegelijk remt
het zomaar een doorleefde toe-eigening
van die traditie. Die ontstaat vaak juist
als je wordt uitgedaagd. Daarbij helpt
een meer seculiere omgeving, die bo-
vendien ook andere studierichtingen en
studenten telt.

Natuurlijk zijn er ook argumenten
die voor Kampen pleiten. Vertrekken
uit Kampen is misschien vrij duur.
En idealiter kan juist een tijdelijke
concentratie binnen een besloten en
sprankelende spirituele gemeenschap
vormend zijn. Toch is dat de theorie die
vooral nog niet door de praktijk wordt
bevestigd. Daarom pleit er veel voor een
vertrek uit Kampen.

Overigens schrijf ik dit artikel niet als
docent maar als redacteur van De Re-
formatie, en op persoonlijke titel. In de
GKv staat het gereformeerd-zijn onder
druk en wordt het predikantentekort
snel groter. Daarom vind ik het nodig
om hierover samen open en eerlijk na
te denken.

IN DIT NUMMER

APOSTELEN HERENIGD

Eind vorig jaar werd na 24 jaar de reeks Commentaar op het Nieuwe Testament voltooid met het themadeel Apostelen. Redacteur Erik de Boer is lovend over dat laatste deel en over de serie als geheel, die hij 'een oecumenisch gebaar' noemt.

GEDULD

Geduld is een vrucht van de Geest. Het druist in tegen het hoge levenstempo en de hang naar snel resultaat van deze tijd. Geestelijk geduld is niet passief, maar een kwestie van hard werken: in alle liefde, al biddend, doen wat je hand vindt om te doen.

KINDEREN HOREN

ERBIJ

De opvoedtaak van de kerk – het aanleren van kennis, het voorleven van een levenshouding – zou niet pas concreet vorm moeten krijgen als de jongeren naar de catechisatie gaan. In de jaren daarvoor zijn kinderen er veel ontvankelijker voor.

EN VERDER

204 EEN BIJBELCOMMENTAAR IN DE PRAKTIJK /// **210** COLUMN EEN NIEUWE GASBEL ///

210 WWW.DEREFORMATIE.NL /// **211** VRAAG EN ANTWOORD /// **212** BIJBELTAAL VROUWVRIENDELIJK ///

216 LOKAAL AVONDJE UIT IN ZEEWOLDE /// **218** KORT NIEUWS, PERSBERICHTEN /// **219** UIT DE KERKEN

Apostelen herenigd

TEKST: ERIK DE BOER, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE EN O.A. DOCENT KLASSIEKE TALEN AAN DE TU IN KAMPEN ///

Zou het symbolisch zijn? Het 24ste deel van de CNT-reeks dat in het 24ste jaar gereed komt, doet me denken aan de 24 oudsten rond de troon in Openbaring. Oké, die gedachte is wel erg speculatief. Laat het dan een opstapje zijn naar de inhoud van het boek: de oudsten en apostelen vulden elkaar aan en vormden samen het team dat de fakkel van het evangelie van Jezus Christus door Israël en de wereld in draagt. Uit de volle kring van oudsten en apostelen komen de schrijvers van Bijbelboeken voort.

Na 24 jaren De meeste delen van de reeks CNT bieden commentaar op afzonderlijke of samengenomen boeken van het Nieuwe Testament. Bij de vier delen over de afzonderlijke evangeliën horen twee themadelen, in groen uitgegeven, over het leven en over het onderwijs van de Heer Jezus. Bij Handelingen en de brieven van Paulus hoort een themadeel over leven en onderwijs van de apostel Paulus, in geel uitgevoerd. Bij de commentaardelen op de algemene zendbrieven, aangevuld met Hebreeën, kwam nu het laatste themadeel *Apostelen*. Daarin komen Jakobus, de oudste, en z'n broer Judas, plus de apostelen Petrus en Johannes nader in beeld. Opnieuw aangevuld met de brief aan de Hebreeën, die zonder schrijversnaam in de canon staat.

Na 24 jaren is het Commentaar op het Nieuwe Testament compleet, begonnen onder redactie van J. van Bruggen, die zijn carrière begon met het boek *'Na veertien jaren'*. Nu is de serie afgemaakt met het themadeel *Apostelen*. *Dragers van een spraakmakend evangelie* onder redactie van P.R.R. van Houwelingen. Dat wil ik even expliciet noemen. Van Houwelingen had de delen op Petrus-Judas,

Johannes, 1 Tessalonicenzen, en op de pastorale brieven al op zijn naam staan. Als leidend nieuwtestamenticus voerde hij de redactie van dit deel en daarmee de serie naar haar voltooiing. De opzet van het deel *Apostelen* is helder. Het eerste deel beschrijft de gang van het apostolisch evangelie vanuit Jeruzalem. In het volgende gedeelte belicht Van Bruggen de zeven algemene zendbrieven en Openbaring vanuit een zevental hoofdlijnen: welk patroon van geloof en belijden hebben deze brieven gemeenschappelijk? Het derde deel, waaraan vier auteurs bijdragen, laat zien hoe het apostolisch onderwijs buiten de canon van het Nieuwe Testament tot halverwege de 2e eeuw uitgedragen werd.

Vanuit Jeruzalem In het eerste gedeelte van *Apostelen* zie je de vruchten van het werk van prof. Van Houwelingen. Zijn eerste rede ging indertijd over de vlucht van de Joods-christelijke gemeente uit Jeruzalem naar Pella, voorafgaand

aan de verwoesting van de stad door de Romeinen. Hij vroeg zich af: welke betekenis heeft het voor onze lezing van het Nieuwe Testament als je beseft dat er lange tijd één joods-christelijke kerk in Israël was, en wel in Jeruzalem, als moedergemeente voor de wereld-

kerk? Nu oogst de auteur voor ons wat hij, langs die lijn werkend, zag groeien door het Nieuwe Testament heen. Hij laat je als lezer eigenlijk de gehele geschiedenis na Jezus' hemelvaart volgen en leest daarbij al uitleggend allerlei gedeelten van het boek *Handelingen* met je.

Zelf merkte ik dat dit themadeel veel biedt wat een aanvulling is op het commentaardeel *Handelingen*. Wie *Handelingen* bestudeert, doet er goed aan ook het eerste deel van dit themadeel *Apostelen* te lezen. Hoofdstuk 1 van *Apostelen* biedt in feite een cursorische lezing van *Handelingen* 1-12. Hetzelfde geldt in nog sterkere mate voor de rode delen uit het CNT, de vijf delen op de algemene zendbrieven en Openbaring.

'Hier vindt niet minder

plaats dan eliminatie

van de wortels van

de zogenaamde

vervangingstheologie'

De auteurs van het Commentaar op het Nieuwe Testament.

Achterste rij, v.l.n.r.: Dr. Dean Anderson, Dr. Henk van de Kamp, Dr. Jakob van Bruggen, Dr. Theo van Spanje, Dr. Rob van Houwelingen; voorste rij, v.l.n.r.: Dr. John van Eck, Dr. Pieter Lalleman, Dr. Henk Bakker; niet op de foto: Dr. L. Floor.

Vanaf hoofdstuk 3 bespreekt Van Houwelingen de historische vragen bij deze Bijbelboeken en komt vaak met verrassende gedachten en typeringen. Zelfs zijn eigen delen op 1 Petrus en op 2 Petrus/Judas voorziet hij van een enkele kanttekening. Ook de manier waarop hij het boek Openbaring leest, biedt vooral wat betreft hoofdstuk 1 en 20-22, mooie uitleg, bijvoorbeeld over het opschrift in 1:1-2 en over de eerste opstanding in 20:5-6. Ook in de passage over Openbaring komt dat accent dat hij op Jeruzalem als geestelijk centrum van de jonge kerk legt, prachtig uit de verf.

Vervangingstheologie Hier vindt niet minder plaats dan eliminatie van de wortels van de zogenaamde vervangingstheologie, dat wil zeggen: de visie dat de christelijke kerk de plaats van Israël heeft ingenomen als Gods volk. Israël is een fase in de heilsgeschiedenis die met de dood en opstanding van

Jezus Christus voorbij zou zijn. Vanaf dat moment is Israël niet meer dan welk volk op aarde. Die visie verliest met *Apostelen* meer en meer grond. Het lijkt mij dat Jakob van Bruggen daartoe de aanzet gaf met het themadeel *Paulus*, dat de sprekende ondertitel *Pionier voor de Messias van Israël* draagt (2001). In het commentaar op Romeinen. Christenen tussen stad en synagoge (2006) werkte hij dat uit in de manier waarop hij de hoofdstukken 9-11 leest. Rob van Houwelingen verankert deze herijking van ons zicht op het 'Israël Gods', zoals de apostel Paulus dat in Galaten 6:16 noemt. Lees dit boek over de andere *Apostelen* om te zien hoe diep en lang de heils- en kerkgeschiedenis vervlochten zijn met het Israël van de eerste eeuw! De verwijdering tussen christelijke kerk

en Joodse synagoge is er beslist, maar vaagt Israël als volk van het verbond niet weg.

Niet alle gebruikers van CNT hebben die vervangingsgedachte in hun DNA. Wie dat wel heeft, zal het opvallen hoe vaak er sprake is van Messiasbelijdende joden. Zo reikt Van Houwelingen de gedachte aan dat Judas zijn briefje wel eens als naschrift na de brief van zijn broer Jakobus geschreven kan hebben, een gedachte die in zijn eigen commentaar (door de vergelijking met 2 Petrus toen) zo nog niet voorkomt. Hij trekt de conclusie dat Jakobus en Judas wel eens hetzelfde lezerspubliek gehad kun-

nen hebben: 'Messiasbelijdende joden in de diaspora, ergens tussen Jeruzalem en Antiochië' (99). Dat drukt ons met de neus op de feiten: de brieven die aan

'Lees dit boek om te zien

hoe diep en lang de

heils- en kerkgeschiedenis

vervlochten zijn met het

Israël van de eerste eeuw!'

Joods-christelijke gemeenten gericht zijn, zoals die van Jakobus en 'aan de Hebreëen' in Jeruzalem, houden de kerk voor dat God Israël blijft roepen.

Canon Dat brengt mij bij een volgend zeer opvallend punt. Van Houwelingen laat zien hoe de zeven algemene of Katholieke zendbrieven al heel vroeg gebundeld zijn. Je vindt ze in handschriften bij elkaar terug. Het boek Handelingen kreeg een eigen codex. Ook de brieven van Paulus worden al vroeg gebundeld. Maar vooral het boek Handelingen en de bundel Katholieke brieven zijn nauw met elkaar verbonden, zelfs zozeer dat in vroege handschriften deze zendbrieven na Handelingen geplaatst zijn en dus voor de brieven van Paulus! Dat klopt ook beter met de historische volgorde. Jakobus is waarschijnlijk de oudste brief; het is dus logisch om die direct na Handelingen te lezen.

Ik noem nog zo'n observatie, maar nu over de laatste van de zeven. 'In de codex Alexandrinus is mooi te zien hoe men de brief van Judas beschouwde als afsluiting van het boek Handelingen plus de Katholieke Brieven' (69). Het past ook bij de gang van het evangelie: vanuit Jeruzalem, naar Israël en vandaar over de grens naar de andere volken (maar principieel altijd via de synagogen).

De canon van het Nieuwe Testament in de Griekse kerk heeft nog altijd eerst de Katholieke brieven en daarna die van Paulus, de dertiende apostel. Zou onze lezing van het Nieuwe Testament er anders van worden als we na Handelingen eerst de zeven Katholieke

zendbrieven lezen, aan de gemeente van Israël of aan de kerk uit de volken, en pas daarna de brieven van Paulus, de apostel voor de volken? Misschien hadden we deze volgorde meer op het netvlies: eerst de Jood, dan de Griek. Een aandachtspunt voor de herziening van de NBV: welke canon volgen we voortaan hier in het Westen?

Emotie Nu ben ik in mijn enthousiasme aan de bespreking van het tweede en derde gedeelte van het boek *Apostelen* nog niet toegekomen. Allerlei eigenwijzigheden kan ik deze keer dus niet kwijt, terwijl ik zo graag

mij ei gelegd had over het auteurschap van de brief aan de Hebreëen. Laat ik me ertoe beperken deel 24 zelf voor het voetlicht te brengen. J. van Bruggen tekende voor het tweede gedeelte. In de hoofdstukken

7 en 8 leest hij de zeven Katholieke Zendbrieven en het ene profetische boek Openbaring met de vraag: wat is het geloof dat de auteurs, de brieven en de gemeenten verbindt? Dat staat haaks op het moderne Bijbelonderzoek: wat is het eigene van de theologie van de bijvoorbeeld johanneïsche brieven? Van Bruggen noemt het: op zoek naar het grondwater. De brieven lijken boven de oppervlakte heel verschillend. Het zijn 'gelegenheids-schriften' (168). Op dieper niveau is er grondwater dat overal hetzelfde peil heeft en zich ondergronds verspreidt. Hij ziet de belijdenis in Twaalf artikelen, die ons als de 'Apostolische' is overgeleverd, als de leesregel bij de uiteenlopende apostolische brieven. Mij trof dat het 'geloof' van de apostelen

hier het geloof is dat christenen onder woorden brengen en belijden, maar dat het tegelijk in de persoon van Jezus Christus wortelt die aan de geschreven boeken vooraf gaat en ook in bijvoorbeeld de emotie van de apostelen zijn weg zoekt. Van Bruggen leest bijeen waar de briefschrijvers zich het meest emotioneel uiten en hoe daarin boven water komt wat hen het meest na aan het hart ligt.

Het derde gedeelte is opvallend in een commentaar in de Nederlandse gereformeerde traditie: ook de zogenaamde Apostolische vaders krijgen een plaats, vanuit de vraag: hoe was de weerklink van het evangelie zoals de apostelen het vertolkten in de latere generaties? Mijn inkt is op, maar lees gerust na wat voor mooi hier te melden valt.

N.a.v. P.H.R. van Houwelingen (red.), *Apostelen. Draggers van een spraakmakend evangelie*, Kampen (Kok), 2010. 436 pp., € 39,90. Bij dit deel zitten kortingsbonnen ter waarde van € 150,-, te besteden aan andere delen uit de serie.

Bijbelcommentaar als oecumenisch gebaar

TEKST: ERIK DE BOER ///

In Dordrecht kwamen afgelopen december christenen bij elkaar om er een Nationale synode te houden.

Twee weken eerder werd in Putten de voltooiing van de reeks Commentaar op het Nieuwe Testament

gevierd. De Nationale synode kwam voor het voetlicht, de voltooiing van het CNT haalde nauwelijks

de krant. Toch wil ik stellen: de nu complete publicatie en de succesvolle verkoop van een compleet

Bijbelcommentaar in Nederland is groter nieuws voor de oecumene van de kerken!

Het zijn natuurlijk twee heel verschillende dingen. Een ontmoeting van christenen uit een veelheid aan kerken om elkaar te bevragen is wat anders dan een rij boeken. Maar mijn punt is: het ontstaan en bestaan van CNT kan diepgaand bijdragen aan ontmoeting van christenen in eenheid van belijden. Mag ik dat even uitdiepen?

Wonder Feit 1: de reeks van vierentwintig delen is geredigeerd door prof. dr. Jakob van Bruggen, emeritus hoogleraar van de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland. In de Gereformeerde Kerken verscheen in de 20e eeuw, nog voor de Vrijmaking, de eerste serie CNT. Mag ik het een wonder noemen dat aan het begin van de 21e eeuw een nieuwe serie CNT gereed is? Intussen is de cultuur zwaar geseculariseerd en de kerkelijke wereld verdergaand gebroken. Toch mag een kleine gemeenschap van kerken, de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, docenten opdracht geven zich op de Schriften te concentreren. Uit dat begin van concentratie van menskracht en toewijding is deze vrucht gegroeid.

Feit 2: Het CNT is niet van de TU Kampen, maar van een groep nieuwtestamentici en schrijvers die uit breder

kring bijeen gezocht is. Van Bruggen heeft naar geestverwante auteurs omgekeken die principes van Bijbeluitleg hanteren die sporen met het gereformeerde denken. Drie vrijgemaakten, een christelijke gereformeerde broeder, een baptist, hervormd-gereformeerden en een evangelische schreven mee. Zij vonden elkaar in een manier van Bijbeluitleg en een werkwijze van exegese die hen dieper verbinden kon. Eerbied voor de Bijbel als getuigenis aangaande Jezus Christus, betrouwbaar in de optekening, gedreven door de Geest in verkondiging.

*'Mag ik het een wonder
noemen dat aan het begin
van de 21e eeuw een nieuwe
serie CNT gereed is?'*

Feit 3: Dat vrijgemaakte begin en dat breed belijdende team leverden een product op dat zo oecumenisch is als het maar kan. Ik vind het een prachtig voorbeeld van kerkelijk stevig in eigen schoenen staan en daardoor verre reizen kunnen maken, zoals prof. C. Trimp

het eens uitdrukte. Want waar draag je nu meer bij aan gezamenlijk christelijke concentratie dan rond de Bijbel zelf? Waar wordt een steviger fundament voor geloofsgroei van kerken en leden gelegd dan op de Schriften die naar Jezus Christus wijzen en van Hem getuigen? Waar komt kerkelijke hereniging eerder in zicht dan rond de open en geëerbiedigde Bijbel?

Ik noteer dus drie feiten: 1. De eenheid van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt bracht mannen voort die dit initiatief konden nemen en voltooien. 2. Het team van medewerkers kwam uit breder kerkelijke kring, verbonden door principes van belijden. 3. Het CNT als resultaat biedt een basis in lezen en uitleg van de Schrift waar ieder christen, in welke kerk of kring ook, op bouwen kan.

In deze tijd van hunkering naar beleving en ontmoeting lijkt mij dat we dit het eerste en het meeste nodig hebben, namelijk dat de Bijbel ons verbindt. Het is denkbaar dat het CNT dienaars van het Woord en lezers van de Schrift op een dieper niveau verbindt, en zo voorbereidt op gezamenlijke gehoorzaamheid in het volgen van Christus, misschien ook in het elkaar vinden in eenheid van geloof en belijden.

Een Bijbelcommentaar in de praktijk

TEKST: AD DE BRUIJNE EN JANNEKE BURGER – NIEMEIJER, REDACTEURS VAN DE REFORMATIE ///

Eind vorig jaar verscheen het laatste deel van de serie *Commentaar op het Nieuwe Testament*. Het is bijzonder dat het professor dr. Jakob van Bruggen en zijn medewerkers gegeven werd dit grote project te voltooien. Het werd al 25 jaar geleden ingezet. Elders in dit nummer bespreekt dr. Erik de Boer dit laatste deel en ook de serie als geheel.

We vonden het als redactie daarnaast waardevol om ook enkele gebruikers aan het woord te laten. U krijgt reacties te lezen van een paar predikanten en van een theologe die veel heeft gedaan om de Bijbel dichtbij anderen te brengen. Daarnaast vertelt drs. Gijs van den Brink wat hij ervan vindt. Hij is een evangelische theoloog met ervaring in het schrijven van een Bijbelcommentaar. De reacties laten vooral zien wat de serie theologisch betekent en hoe zij bijvoorbeeld predikanten helpt bij de preekvoorbereiding. Maar de serie van

Van Bruggen heeft een tweeledig doel: een wetenschappelijke bijdrage leveren én niet-theologen helpen bij de bestudering van de Bijbel. Wij weten van veel 'gewone' christenen die de serie aanschaffen en gebruiken. Bijna altijd zijn ze enthousiast. De meeste delen zijn leesbaar, zelfs boeiend geschreven. Soms kun je ze aan een stuk door uitlezen. Vooral helpen ze om de grote lijn van een gedeelte te ontdekken. Daardoor vind je er ook gemakkelijker een boodschap voor vandaag in. Tegelijk sta je regelmatig voor verrassingen. De

uitleg volgt geen platgetreden paadjes. Juist vandaag is een serie als deze belangrijk. Veel christenen neigen ertoe meer bezig te zijn met hun eigen beleving of met wat de Bijbeltekst hen doet, dan met wat er staat. Anderen willen vooral bevestigd worden in wat ze altijd al dachten over de inhoud van de Bijbel. Deze serie nodigt je uit om zelf eerst een stapje terug te doen en je te concentreren op Gods woorden. Dat leert je tegelijk openheid voor wat de Bijbel echt zegt, ook als dat niet strookt met je eigen verwachtingen daarover.

Matthijs Haak (37), predikant te Rotterdam - Delfshaven
'Betrouwbaar'

Als ik aan de serie CNT denk, komt direct het trefwoord 'betrouwbaar'

bij mij op. De teksten worden tegemoet getreden als betrouwbaar Woord van God. De atmosfeer is er een van eerbied en goed luisteren, niet van (be)oordelen, knippen of herschikken. Ik zeg dit niet alleen vanwege een geloofs-

standpunt, maar ook omdat ik vanuit mijn dagelijks werk met de Bijbel onder de indruk kom van de diepte van dat Woord en wat dat Woord teweeg brengt bij mensen. Het gebruik van het CNT geeft herkenning.

Je kunt zeggen dat deze houding je in een isolement brengt. Aan de andere kant: is zij juist voor onze tijd ook niet vruchtbaar? Er bestaat in onze maatschappij openheid om over geloof

te spreken, bijvoorbeeld bij hen die geïnteresseerd zijn in spiritualiteit of bij moslims. In zo'n gesprek moet je helder zijn over je eigen standpunten en die van een ander respecteren. Dat brengt je als christen dichter naar de Bijbel toe. Je zult je er meer en meer in gaan verdiepen. Daarbij is een gedegen uitleg van dat Woord bepaald niet overbodig. Zelf ben ik geïntrigeerd door het evangelie naar Johannes. Wat zijn toch die

bijzondere 'Ik ben...'- uitspraken van de Heer? Wat betekent het dat de Heer zich manifesteert in ontmoetingen en dialogen? Hoe verhoudt zich dat tot ons lezen van dit evangelie dat ons tot geloof in Hem wil brengen zodat we leven in zijn naam ontvangen? Het past bij dit commentaar om Johannes als historisch betrouwbaar te behandelen. Dat is mooi, maar daarmee is niet alles gezegd. Deze historische benadering staat zo voorop dat het eigene en an-

dere van Johannes – vergeleken met de andere evangeliën – minder uit de verf komt. Zou het niet goed zijn nog eens te kijken naar de plaats en de uitleg van dit evangelie? Juist dit evangelie trekt aandacht van gelovigen en niet-gelovigen. Wie uitgaat van de betrouwbaarheid van Gods Woord, heeft maximale ruimte om het eigene aan te wijzen en daarvan te genieten.

Nu ik in mijn tweede gemeente sta, gebruik ik in de verkondiging wel eens

een tekst die ik eerder heb bekeken (ja, echt). Met plezier sla ik daarbij opnieuw het CNT open. Volgens mij ligt dat niet aan mijn gebrekkige geheugen. Het is vooral een compliment richting het CNT. Er zit erg veel in: de moeite van lezen en herlezen waard. Mochten, vanwege de oprukkende digitalisering, mijn boekenkasten ons huis nog eens verlaten, dan houd ik graag wel een plankje voor dit commentaar.

David de Jong (41), predikant te Den Ham
'Eerst luisteren'

Het commentaar van Van Bruggen en zijn medewerkers (CNT-3) staat, zegt men

zelf, 'in principiële continuïteit' met de voorloper ervan, waaraan onder meer professor Greijdanus meewerkte (KNT-1). Toch raadpleeg ik Van Bruggen altijd en Greijdanus nooit. Niet alleen omdat KNT-1 onleesbaar is, maar vooral omdat Van Bruggen behalve orthodox ook eigenzinnig en dus uitdagend is. Bovendien hield Greijdanus het vergrootglas zo dicht boven het Grieks, dat een Bijbelboek tot woorden verkruiemde. Van Bruggen legt per perikoop uit en wijst tegelijk het verband tussen die perikopen aan. Daarmee zet hij mij altijd

aan het denken, en dat is de enige reden waarom ik een commentaar gebruik.

Typerend voor Van Bruggen is zijn historische benadering. De eenheid die hij in de Bijbelteksten aanwijst, is vaak meer historisch dan literair. Zij ligt in de feiten, niet in de woorden. Bij Greijdanus kwam de aandacht voor woorden voort uit grote eerbied voor die woorden. Met meer oog voor de literaire kant van de tekst zou Van Bruggens 'principiële continuïteit' met Greijdanus groter zijn geweest. Christus komt naar ons toe in het gewaad van deze tekst. Hij is 'de Christus der Schriften', en niet de Christus achter de Schriften. Overigens

letten andere CNT-auteurs soms wel op literaire aspecten. Bijvoorbeeld Floor gebruikt structuuranalyse.

Opvallend anders is de manier waarop Lalleman de brieven van Johannes behandelt. Vooraf aan de exegese gaat een thematische uitleg. Dat vind ik onhandig, omdat Lalleman daar steeds naar terug moet verwijzen. Ook is het methodisch onbegrijpelijk dat Van Bruggen kan leven met zo'n theologisch woordenboekje vooraf. Voordat de lezer exegese tegenkomt, zijn daarin alle beslissingen eigenlijk al genomen. Deze verschuiving van woordjes (Greijdanus) naar inhouden (Lalleman) is voor mij

geen 'principiële continuïteit' meer. 'Principieel' mag je niet beperken tot 'Bijbelgetrouw'. Het gaat ook om de manier van exegetiseren: eerst luisteren, daarna spreken. Het eerste criterium voor een exegeet is niet of hij gereformeerd gesproken, maar of hij gereformeerd geluisterd heeft.

Ten slotte: de serie wil 'een wetenschappelijke behandeling' paren 'aan een vloeiende stijl'. Daarbij wordt de grens tussen exegeese en homilie nogal eens overschreden, vooral bij Van Houwelingen. Ik vind zijn commentaren uitstekend, ook op Johannes, al is zijn insteek niet literair, maar historisch. Maar ik zet

'brrr' in de kantlijn bij zinnen als: 'Jezus is werkelijk de Eerste en de Beste' (1:15), 'Maar dit is werkelijk een Helderziende die zich door niemand om de tuin laat leiden' (1:49), 'Juist op deze doopplaats komt boven water wat de grote profeet over Jezus gezegd had' (10:40-42).

Mieke Brink-Blijdorp (57), theologe te Barneveld
'Eerbiedig en hoopvol'

Ik ben een enthousiast gebruiker van de serie. De eerste delen kroop ik helemaal door om ze

te recenseren. Dat was pure vreugde. En al heb ik de latere delen minder nauwkeurig bekeken, ik gebruik ze altijd als ik over een Nieuwtestamentische tekst schrijf.

Tijdens mijn studie leerde ik van Van Bruggen om eerst zelfstandig een mening te vormen, voor ik commentaren raadpleeg. Als ik daarna met een serie vragen en voorlopige antwoorden naar de commentaren ga, laten vele daarvan mij in de steek. Ze hebben mijn vragen niet eens gezien. Van Bruggen

wel. Ik voel me echt een leerling uit zijn school, tenminste wat betreft zijn methode. Ik ben wel zo eigenwijs om zijn antwoorden niet altijd over te nemen. Overigens vind ik op dit punt niet alle delen van de serie even sterk. Bijvoorbeeld Floor is zwakker.

Verder is de kracht van met name Van Bruggen en Van Houwelingen dat zij beeldend schrijven. Het technisch-wetenschappelijke vloeit zonder veel woorden als vanzelf over in het pastoraal-bemoedigende. De toepassing dringt zich gewoon op uit de grondige exegeese. Dat spreekt mij bijzonder aan.

Sterk vind ik ook het consequente uitgangspunt, dat we met Gods woorden te maken hebben. Dat bepaalt de toon van je vragen. Je mag alle vragen

stellen, maar eerbiedig en hoopvol: vast en zeker heeft de Geest ook met deze moeilijkheid een bedoeling! Geen antwoord te vinden? Dan brengen we de vraag zo duidelijk mogelijk in kaart en laten hem vervolgens staan. Er wordt geen zalvend doekje over gelegd. Daarmee straalt de serie eerbied uit: de beste exegeet is nog altijd vele malen kleiner dan God. Hij hoeft God niet te verdedigen.

Ik denk wel, dat de kerken (nog) niet voldoende winst halen uit de frisheid van veel nieuwe exegetische inzichten, bijvoorbeeld rond de ambten. Maar als daarmee in de komende jaren iets gebeurt, dan kun je zeggen dat juist de grondigheid van deze exegeses de bodem goed omgeploegd heeft.

Gijs van den Brink (57), redacteur van de commentarenserie Studiebijbel bij het Centrum voor Bijbelonderzoek
'Kruistheologie'

In de eerste plaats spreek ik lof en waardering uit voor de serie CNT3.

Het wetenschap-

pelijke karakter dat zij wil hebben, vat ik vooral op als 'wetenschappelijk verantwoord'. Het gaat niet zozeer

om een bijdrage aan het wetenschappelijke debat. De praktisch-kerkelijke doelstelling is duidelijk merkbaar. Voor een niet-gereformeerde (evangelische) gebruiker geeft die wel enige vervreemding. Bijvoorbeeld door toepassingen, taalgebruik en de vele vooral dogmatische bespreekpunten.

De theologische positie van het

commentaar is gelovig en behoudend. Dat waardeer ik zeer. Zij is ook gereformeerd. In de evangeliën vinden de auteurs bijvoorbeeld regelmatig een paulinische kruistheologie, terwijl volgens mij de tekst zelf daartoe geen aanleiding geeft. Alle accenten van de westerse kruistheologie komen erin mee.

Ook de nadruk op historie in de uitleg van de evangeliën waardeer ik bijzonder. Tegelijk gaat deze gepaard met harmoniserende passages, die niet altijd de historische toedracht onderstrepen. Soms krijgt dat zelfs fundamentalistische trekjes, in die zin dat de Bijbel geen fouten mag bevatten. Van Bruggen gaat ervan uit dat de vier evangeliën onafhankelijke bronnen zijn. Daarin verschilt hij van de hoofdstroom in de nieuwtestamentische wetenschap. Ik mis op dat punt echt een uitvoerige onderbouwing. Ondanks de nadruk op de historische toedracht, lijken bij nader inzien de uitspraken van Jezus meer in

het licht te staan van de vroegkerkelijke christologie dan van de joodse context in het Palestina van de eerste eeuw. Is er werkelijk gezocht naar wat de historische Jezus deed en zei? Mijn indruk is dat men in het optreden van Jezus de reformatorische uitleg van het evangelie bevestigd wil zien. Ook bij het boek Openbaring vormt de westerse theologie het uitgangspunt. Men kiest voluit voor de in de derde eeuw ontstane idealistische uitleg. Deze ziet het boek als een aaneenschakeling van tijdloze allegorieën. Het gaat niet meer over concrete historische gebeurtenissen. Natuurlijk kent het CNT verschillen

tussen de auteurs. Van Bruggen zelf is bijvoorbeeld erg origineel. Toch gaat hij mij te vaak een eigen weg die niet overtuigend is. In plaats van het zorgvuldige afwegen van alle exegetische feiten, trekt hij dan vergaande conclusies op grond van een enkel gegeven. Dan lijkt de exegese op een kind met een waterhoofd.

Toch sluit ik af zoals ik begon, met dank voor wat hier gepresteerd is. Alle uitleg heeft een eigen kleur, ook die van CNT3. Maar samen met alle heiligen mogen wij de breedte en de diepte van de liefde van Christus leren kennen.

Henk Messelink (57), predikant te Zwolle-Zuid
'Kort en krachtig'

Met deze serie ben ik erg blij. Ik grijp er altijd naar als ik over het Nieuwe

Testament preek.

Dat de uitleg niet expliciet toepasselijk is, stoort mij niet. Je boodschap moet juist door jezelf heen gaan en niet ontstaan door anderen na te praten. Geef mij maar zo'n commentaar met pure exegese.

Wel verschillen de delen onderling. Van Eck, de schrijver van het deel over Handelingen, verwijst vaak naar de Grieks-Romeinse context. Daar moet je van houden. Voor een preek levert het niet altijd iets op. Lalleman op de Johannesbrieven is geweldig, omdat hij vanuit een totaaloverzicht opereert. Van Houwelingen is overtuigend en in zijn taal origineel. Floor vind ik bevielijker en minder exact. Van de Kamp is degelijk. Anderson formuleert erg beknopt, maar helpt je wel verder. Soms

is zijn uitleg geforceerd. Zo wordt het profeteren door vrouwen in 1 Korintiërs 11 'gladgestreken' door de stelling dat zij dit thuis deden. Van Bruggen zelf is zeer creatief. Dat waardeer ik, al lijkt het soms eigenzinnig. Maar een commentaar moet je aan het denken zetten. Een risico is wel dat het een juk wordt. Veel woorden moeten dan een op het eerste gezicht onwaarschijnlijke exegese aannemelijk maken. Kort en krachtig overtuigt Van Bruggen het meest, zoals bij de passages die hij verzorgde in het commentaar op Hebreeën.

Theologisch focust de serie op de persoon van Jezus. Bijvoorbeeld Jezus' conflict met de Farizeeërs lijkt helemaal daar om te draaien. Zelfs de naaste in het gebod tot naastenliefde wordt nog opgevat als Christus zelf. Dat ervaar ik als een versmalling. In uiteenlopende teksten vind je dan steeds dezelfde boodschap. Ook over de visie op de wet zou ik willen doorspreken. Die komt in de buurt van het nieuwe Paulusonder-

zoek. Het is goed dat er tussen Oude en Nieuwe Testament en tussen wet en evangelie minder contrast wordt gemaakt. Maar nu ligt de nadruk eenzijdig op het feit dat Jezus de wet overtreft. Het gaat nauwelijks over de vloek van de wet, waarop deze in Deuteronomium toch zelf uitloopt, en waarbij Paulus in Galaten aansluit.

Veel exegeses kunnen gevolgen hebben voor de praktijk, de dogmatiek (erfzonde), de ethiek (echtscheiding, homoseksualiteit) of de belijdenis. Jammer genoeg wordt dat meestal niet uitgewerkt. Soms sterft iets een stille dood, zoals Van Bruggens opvatting van Jezus' zoonschap. Destijds schreef hij 'zoon' zelfs met een kleine letter, maar in het commentaar op Romeinen staat weer gewoon een hoofdletter. Dat de auteurs zelf rond praktische consequenties vaak hun handen vrij houden, stimuleert des te meer om met de serie verder te werken.

Geduld

TEKST: HANS SCHAEFFER, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE EN PREDIKANT TE WAGENINGEN /// FOTO: FROUCKJE VAN DER WAL

Dat geduld een schone zaak is lijkt een waarheid als een koe. Maar geduld lijkt haast onverenigbaar met onze ongeduldige cultuur waarin snelheid en effectiviteit centraal staan.

Geduld – dat lijkt vaak hetzelfde als met je armen over elkaar op de bank zitten. Geduld is passief. Zo voelt het soms ook. Machteloos, uitgeschakeld, zonder ruimte of gelegenheid om zelf aan de slag te zijn. Als je ziek bent en op bed ligt. Of wanneer je duidelijk te verstaan gegeven wordt dat je nu even niet welkom bent om te helpen. Je zoon sluit zich op in z'n puberkamer, en je kunt hem niet bereiken. Een weduwe die haar medekerkleden verzekert dat alles echt goed gaat, heus. Via de telefoon hoor je aan de toon van een gespannen broeder dat er van alles speelt, maar nee, je hoeft niet langs te komen. Op zulke momenten moet je dan maar geduld hebben. Afwachten. Geduld wordt dan synoniem aan niets doen.

Hard werken Ik herinner me levendig hoe ik als klein jongetje ziek was – midden in de zomer. Achter ons huis lag een enorm stuk land van een boer. De anderen van ons gezin waren die zomerochtend vroeg vertrokken om op het land de restanten van de doperwtjesoogst binnen te halen. Voor eigen gebruik mochten we één dag na het oogsten onze slag slaan. Terwijl ik iedereen bij zonsopgang langzamerhand naar de horizon zag verdwijnen, moest

ik binnen op de bank liggen, voor het raam zodat ik zou kunnen zien hoe het allemaal ging. Wat een bezoeking was dat! Niet mee mogen, gedwongen liggen kijken hoe zij het met z'n vieren

gezellig hadden! Ik moest geduld hebben tot ze weer thuis gekomen waren.

Zo'n passieve, afwach- tende houding is in onze cultuur niet meer te verkopen. Het is ook de vraag of deze passiviteit de Bijbelse invulling van geduld is. In Jakobus 5

staat: 'Heb geduld, broeders en zusters, tot de Heer komt. Denk eens aan de boer, die geduldig blijft wachten op de kostbare opbrengst van zijn land, tot de regens van najaar en voorjaar zijn gevallen. Wees net zo geduldig en houd moet, want de Heer zal spoedig komen' (Jak. 5:7-8).

Wees net zo geduldig als een boer die wacht op de oogst. Het geduld van de boer is allesbehalve niets doen. Zijn geduld is hard werken. Zaaïen, onkruid wieden, bemesten – dat is geduldig zijn. Geduld krijgt de kleur van trouw, van volharding, van doorgaan, volhouden en niet opgeven. Geduld betekent dat je misschien niet meteen resultaat ziet, geen instantsucces boekt, maar dat je toch doorzet.

Toen ik een jaar of twaalf was, ben ik in de zomervakantie een paar weken

aan het werk geweest bij een boer in de Noordoostpolder: onkruid wieden in de bieten. Zeker de eerste dagen was mijn 'oogst' aan onkruid nog mager vergeleken bij die van m'n oudere neef. En als ik even mijn pijnlijke rug strekte, zag ik de eindeloze rijen staan. Hoe kwam ik ooit aan het einde? Het geduld van de boer is hard werken in de wetenschap dat het succes, het moment van oogsten nog maanden ver weg is. Wie als ouder, als vriend, als medechristen soms een deur gesloten vindt, mag groeien in geduld door zonder opdringerigheid te zijner tijd weer eens aan te kloppen, in een gesprekje op het kerkplein laten merken dat je aan hem of haar denkt. Je kunt de ander niet dwingen tot contact, maar je kunt wel blijven uitnodigen.

Vrucht Dit geduld is echt hard werken – juist omdat succes soms eindeloos uitblijft. Ik weet werkelijk niet wanneer een deur toch ineens zal opengaan. Dit geduld is een vorm van liefdevolle trouw die allerm minst passief blijft. Niet voor niets noemt God geduld een vrucht van de heilige Geest (Gal. 5:22). Het is geen houding die ons van nature aangeboren is, hoewel sommigen er zeker beter in zijn dan anderen. Christelijk geduld is een zaak van biddend werken, want over de oogst heb je uiteindelijk geen zeggenschap. Niet ik bepaal waar en hoe de einduitslag bekend wordt, en wat die is. Wij moeten alleen trouw zijn in het zaaïen, wieden en bestrijden van

ongedierte. Daarvoor moet de heilige Geest in mijn hart werken, want ik ben snel geneigd het bijltje erbij neer te gooien. Geduld is doorzettingsvermogen dat de Geest mij wil verlenen en leren. Datzelfde geduld als vrucht van de Geest is en blijft doelgericht. Het is een blijven wachten op de oogst. Geduld heeft alles te maken met hoop – christelijke hoop. Niet fatalistisch of lijdelijk, maar als een boer die weet dat God als Heer van de schepping vruchten laat rijpen. Het is een trouw die ergens op gebaseerd is, namelijk op het stellig weten en het vast vertrouwen dat God aan

het werk is. Je kunt best veel doen om de opbrengst van je land te verbeteren. Maar per saldo moet je steeds afwachten hoe groot de kostbare opbrengst van je land is. Het eindresultaat ligt uiteindelijk buiten mijn macht. Ik weet niet hoe m'n puberende kind zich zal ontwikkelen, of hoe mijn vader zich écht voelt als weduwnaar. Ik weet niet hoe het met onze gemeente verder zal gaan wanneer ik hier niet meer aan het werk ben. Ik weet niet hoe dat ene gezin zich zal gaan redden. Ik weet zelfs niet wat ik nu eigenlijk oogst kan noemen, als ik terugkijk op de afgelopen jaren.

Maar ik weet één ding heel erg zeker: God is aan het werk. 'Het is met het Koninkrijk van God als met een mens die zaad uitstrooit op de aarde: hij slaapt en staat weer op, dag in dag uit, terwijl het zaad ontkiemt en opschiet, ook al weet hij niet hoe. De aarde brengt uit zichzelf vrucht voort, eerst de halm, dan de aar, en dan het rijpe graan in de aar. Maar zo gauw het graan het toelaat, slaat hij er de sikkel in, omdat het tijd is voor de oogst' (Mar. 4: 26-29). Gods Geest werkt in harten van mensen. Op allerlei manieren geeft Hij rijping. En jij en ik moeten geduldig onkruid wieden en bidden. Geduld is onkruid wieden en bidden – meer niet. Daar gaat het om in het leven van een christen.

Wieden, bidden, beminnen Geduld – dat is trouw je werk doen, iets waarvan ik aanvoel dat het indruist tegen alle eisen van snelle effectiviteit en productiviteit. Kerkleden willen dat de kerkenraad snel en effectief optreedt in allerlei situaties. Maar het ontwikkelen van een christelijke houding van geduld betekent dat je in alle liefde, al biddend, doet wat je hand vindt om te doen. Het geduld van een kerkenraad met een broeder of zuster die dwaalt – of het nu gaat om huwelijk en seksualiteit of om inhoudelijke leerstukken – is niet hetzelfde als niks doen. 'Omdat God u heeft uitgekozen, omdat u zijn heiligen bent en Hij u liefheeft, moet u zich kleden in innig medeleven, in goedheid, bescheidenheid, zachtmoedigheid en geduld' (Kol. 3: 12). Ik hoop dat ook onze kerken zich willen blijven trainen in deze vrucht van Gods Geest. Als we wachten op de Heer van de oogst, moeten we ons oefenen in geduld. Wieden, bidden en beminnen – dat is de kerk van Christus ten voeten uit.

Het geduld van de boer is allesbehalve niets doen. Zijn geduld is hard werken. Zaaïen, onkruid wieden, bemesten.

Een nieuwe gasbel

Er is een nieuwe gasbel ontdekt. Tot nu toe is er weinig ruchtbaarheid aan gegeven. Het lijkt er zelfs op dat de overheid en andere instanties dit veld ondergronds willen opslaan. De vorige gasbel bij Slochteren werd ontdekt in 1960. De omvang ervan was zo groot dat Nederland voor vele jaren verzekerd is van energie. Vrijwel elk huis beschikt over een centrale verwarming en warmwatervoorziening op basis van aardgas. Voor de productie van elektriciteit wordt ook op grote schaal aardgas gebruikt.

Anno 2010 is er een nieuwe gasbel ontdekt. De eer hiervoor komt toe aan de econoom Lans Bovenberg. Hij zegt: 'Ouderen zijn de gasbel van de economie van de toekomst. De stille arbeidsreserve onder senioren kunnen we de komende jaren gaan verzilveren. Tot voordeel van de senioren zelf. En tot nut van de samenleving.'¹ Bovenberg pleit voor emancipatie van ouderen,

laten we zeggen: vijftigplussers. Op de arbeidsmarkt zijn ouderen broodnodig om de vacatures die de komende jaren ontstaan te vervullen. Daar hebben ze ook de kennis en ervaring voor. De meeste ouderen verkeren ook in een zodanige gezondheid dat ze goede prestaties kunnen leveren. Wat daarbij opvalt, is dat ouderen dat vaak zelf heel goed weten. Alleen werkgevers kiezen liever voor jonge en vaak goedkopere arbeidskrachten. Er is een mentaliteitsverandering bij werkgevers nodig om de arbeidsmarkt weer gezond en evenwichtig te maken.

Hoe is dat in de kerk gesteld? Betekent ook daar ouder zijn niet dat je aan de zijkant staat? Het pastoraat aan echte ouderen van dagen regelen we zo dat er regelmatig bezoek is en dat de mensen op hoge leeftijd niet aan de aandacht ontsnappen. Maar hoe gaan we om met de vitale ouderen? In veel kerken is er gelukkig een jeugdbeleid uitgestippeld

en vaak lijkt dat te werken. Maar is er ook een gemeente die voor vijftigplussers een beleidsplan heeft opgesteld? Zodat de kerk ook hen vitaal houdt? Ik krijg nu de indruk dat ouderen die nog recht van lijf en leden zijn vooral mogen brengen in de kerk, dat ouderen straks vooral de klusjesmensen en vakkenvullers van de kerk worden. Bovenberg vindt dat het gaat om twee belangrijke waarden: het verbinden van mensen in naastenliefde en het verheffen van ouderen: hen optillen uit het moeras van zieligheid en hulpbehoefte. Een mooie uitdaging om inspirerend kerk te kunnen zijn!

¹ Tjerk de Reus, *De balans van Bovenberg, economie en geloof in crisistijd*. Kampen (Kok), 2009. hs. 9.

WWW.DEREFORMATIE.NL

Bezoek ook eens de website van De Reformatie. Bij diverse bijdragen van de afgelopen maanden zijn uitgebreidere artikelen beschikbaar die op de website staan, te vinden bij het betreffende nummer (klik op de datum in de linkerkolom).

Het nummer van 25 febr. a.s. heeft als thema: Christen zijn op je werk. Bijdragen over het thema worden o.a. geschreven door drs. Henk Schaafsma, voorzitter van het christennetwerk GMV, en drs. Maarten Pijnacker Hordijk, consultant/adviseur bij ProRail en landelijk coördinator van Bedrijfsgebed. Het eerste nummer dat in maart verschijnt gaat over de doop, met bijdragen van redacteuren Hans Schaeffer, Erik de Boer en Ad de Bruijne.

Dit nummer van De Reformatie besteedt uitgebreid aandacht aan de voltooiing van de CNT-reeks. De redactie is benieuwd wat uw ervaring is met het *Commentaar op het Nieuwe Testament*. U kunt uw mening daarover geven via het algemene contactformulier op de website en daarnaast reageren op de stelling:

Voor het begrijpen van de Bijbel heb je geen dikke boeken nodig.

Er ligt nu een volledig Bijbelgetrouw commentaar op het Nieuwe Testament, CNT3. Valt er ook voor het Oude Testament zoiets te verwachten?

TEKST: GERT KWAKKEL, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE EN HOOGLERAAR OUDE TESTAMENT AAN DE TU IN KAMPEN ///

Niet precies hetzelfde, wel iets wat er een beetje op lijkt. Uitgeverij Groen in Heerenveen publiceert een serie met als titel: *De Brug – Commentarenreeks op het Oude Testament*. In deze serie werken evangelische en gereformeerde auteurs met elkaar samen. Tot nu toe zijn er drie delen verschenen: één over Deuteronomium, één over Jeremia en een deel over Bijbelboeken uit de Perzische tijd, onder andere Ezra, Nehemia en Daniël. In het laatste deel heeft dr. Wolter Rose (universitair hoofddocent aan de TU) een commentaar op Zacharia geschreven. Afgesproken is dat ik een commentaar op Hosea schrijf en dat Rose en ik samen Psalmen voor onze rekening nemen.

Oké, maar De Brug is veel beperkter van opzet dan CNT3. Waarom? Is het niet mogelijk voor het Oude Testament net zo'n commentaar te schrijven als Prof. Van Bruggen en de zijnen voor het Nieuwe Testament gedaan hebben?

Dat lijkt mij niet eenvoudig. Je hebt gewoon te maken met het simpele feit dat het Oude Testament meer dan drie keer zo dik is als het Nieuwe Testament. Als je het op dezelfde manier als in CNT3 wilt doen, heb je dus veel meer auteurs nodig. Het zal niet meevallen die te vinden. Ik heb de indruk dat er vanouds meer Bijbelgetrouwe nieuwtestamentici dan oudtestamentici zijn. Een van de redenen daarvoor is de voorkeur van evangelische theologen voor het Nieuwe Testament. Overigens lijkt het erop dat dat een beetje aan het veranderen is; het aantal evangelische oudtestamentici neemt gelukkig toe.

Maar stel dat het toch zou lukken een dergelijke commentaar te schrijven, dan zou die er wel iets anders uitzien dan CNT3. CNT3 is een succesvol compromis tussen een commentaar voor bijbellezers die Grieks kennen en lezers die die taal niet machtig zijn. In een commentaar op het Oude Testament is die opzet veel moeilijker te realiseren. Je zult veel vaker uitgebreid moeten ingaan op de analyse van de Hebreeuwse en Aramese grondtekst. Dat geldt niet zozeer voor de historische boeken, maar wel voor verschillende dichterlijke en profetische boeken, zoals Job, Jesaja en Hosea.

Een ander punt van verschil betreft de betekenis van de Bijbelteksten voor vandaag. CNT3 streeft er vooral naar de betekenis van de geschriften in hun oorspronkelijke historische context te laten zien. Een commentaar op het Oude Testament moet dat zeker ook doen. Maar meer nog dan bij het Nieuwe Testament zullen de gebruikers van het commentaar uitkijken naar een antwoord op de vraag: wat wil God vandaag door deze geschriften zeggen tot ons, die niet meer in de oudtestamentische bedeling leven?

TEKST: ERIK DE BOER, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE EN O.A. DOCENT KLASSIEKE TALEN AAN DE TU // SCHILDERIJ 'BRUID VAN CHRISTUS' DOOR PIET VAN DER ZEE

Vrouwvriendelijk?

DE GEZALFDE PRIESTER MOET TROUWEN MET EEN VROUW DIE NOG MAAGD IS. HIJ MAG NIET TROUWEN MET EEN WEDUWE OF EEN VERSTOTEN OF DOOR HOERERIJ ONTWIJDE VROUW.

Leviticus 21:13

Soms doen Bijbelwoorden onverwacht pijn, ook als onze gebroken situatie niet zozeer aangesproken, maar wel en passant benoemd wordt, zoals bij het priesterhuwelijk.

Met wie mag een priester trouwen (vs. 7-9) en met wie speciaal de hogepriester (vs. 13-15)? Positief staat van de ‘gezalfdde priester’, de hogepriester dat hij zal trouwen met ‘een vrouw die nog maagd is’. Door heel de ethische wetgeving heen is dat gezonde regel en normaliteit: als elke man de vrouw respecteert, kan elke vrouw tot de huwelijksdag maagd blijven. Als elk meisje zuinig is op zichzelf, gaat de jongen als maagd het huwelijk in. Maar zo is de werkelijkheid niet. Als seks voor het huwelijk en verbroken relaties al geen regel zijn, dan in elk geval geen uitzondering. Voor die ene stam uit twaalf, voor Levi, stelt de HEER de normaliteit als norm: een zoon van de hogepriester mag alleen met een meisje trouwen dat gewoon maagd is. Een kwestie van zuiverheid.

De meeste pijn voor vrouwen zal zitten in de bepaling met wie de priester dus níet mag trouwen: niet met een door hoererij ontwijde vrouw of een vrouw die door haar man verstoten is. Maar die twee zijn toch niet met elkaar te vergelijken? Een vrouw die haar lichaam aanbiedt is toch een heel ander geval dan een vrouw die door haar eerste man afgedankt is? De scherpste van het contrast dwingt tot de vraag: wat is het gemeenschappe-

lijke – in hemelsnaam? Het wordt nog pijnlijker als je bij de hogepriester leest dat hij ook niet met een weduwe mag trouwen. Maar Paulus leert toch dat de dood het huwelijk ontbindt, zodat zij vrij is om als ze wil opnieuw te trouwen?

Wat delen vrouwen die haar man verloren hebben én die door haar man verlaten zijn óf die door mannen gebruikt werden? Dat zij ... geen maagd meer zijn. Niet ‘beschadigde waar’, maar van een ánder geweest zijn. De voorschriften zijn geen boodschap aan vrouwen, geschreven om zout in haar wonden te wrijven. Nee, wie in Gods huis wonen, moeten weten dat zonde en schade buiten zullen blijven - een hoge norm voor mannen.

De priester, en zeker de hogepriester moest met zijn geliefde een plaatje zijn van het goede huwelijk, van de liefde zoals Christus die voor de gemeente zal koesteren. Een ideaal? Ja, het ideaal van de twee die één zullen zijn. Misschien bedoelde Paulus dit toen hij als het ideaal van zijn werk dit zag: ‘Ik wil u als een kuise bruid aan Hem geven’ (2 Kor. 11:2). Paulus waakt over de zuiverheid van het meisje van de Heer, als een vader of oudere broer. ‘Ik heb u aan één man uitgehuwelijkt, aan Christus.’ In de belofte voor ons samen mogen ook afzonderlijke vrouwen en meisjes schuilen die beschadigd zijn of werden. Mannen en jongens ook, natuurlijk. Vrouwvriendelijk.

*Wie in Gods huis wonen, moeten weten
dat zonde en schade buiten zullen blijven –
een hoge norm voor mannen*

Kinderen horen erbij

Loze kreet of belofte voor de toekomst?

TEKST: RENSKA VERMIJ, FREELANCE MEDEWERKER KINDER- EN JEUGDWERK BIJ HET CENTRUM DIENSTVERLENING GEREFORMEERDE KERKEN ///

In elke gemeente zijn er kinderen – soms weinig, soms heel veel. Ze worden gedoopt en krijgen het teken van Gods trouw mee. Daarmee laten we zien dat de kinderen bij de gemeente horen. Ze zijn onze kleinste en kwetsbaarste broertjes en zusjes in het geloof en moeten verzorgd, gevoed en beschermd worden. Dat is een opdracht waar niet alle gemeentes in de praktijk goed raad mee weten. Niemand zal ontkennen dat kinderen erbij horen. Maar is dat een loze kreet of een belofte voor de toekomst?

De Bijbel is duidelijk over de plek van de kinderen in de gemeente. Ze horen erbij, ze groeien op in het midden van de gemeente. Al in het Oude Testament blijkt dat God oog heeft voor de kinderen. Wanneer God een verbond sluit met Abraham, is dat voor hem én voor zijn kinderen. Als God Zijn wet geeft op de Sinaï en via Mozes en Jozua het volk onderwijst, wijst Hij er keer op keer op dat de kinderen onderwezen moeten worden in de grote daden van God, zodat ze Hem leren kennen en Hem zullen gaan volgen. Ook in het Nieuwe Testament is er aandacht voor kinderen. Bij de belofte van de heilige Geest die Petrus uitspreekt over hen die gaan geloven zegt hij: 'want voor u geldt deze belofte, evenals voor uw kinderen' (Hand. 2:39). En Jezus nam de kinderen in zijn armen en zegende hen. Hij werd boos toen de discipelen dachten dat ze niet belangrijk voor Hem waren en waarschuwde hen voor de straf die volgt als je een kind tot zonden verleidt.

Vanzelfsprekend Hoe gaan gemeentes vandaag de dag om met het in praktijk

brengen van deze duidelijke boodschap: 'de kinderen horen erbij'? Nog niet zo lang geleden was de gedachtegang als volgt: ouders waren verantwoordelijk voor de opvoeding. De geloofsofvoeding werd verder voornamelijk ondersteund door de school. De kerk was er voor de bijzondere momenten: doopdiensten, vieringen van de feestdagen. De onderwijstaak van de kerk kreeg pas echt concreet vorm als de jeugd naar de catechisatie ging. Omdat kinderen bij het verbond en dus bij de gemeente horen, blijven ze tijdens de eredienst in de kerk, met als argument: ze horen erbij en ze pikken er allicht iets van op. Zo zijn er generaties lang mensen in de kerk groot geworden. Ze hebben God leren kennen en dit geloof weer doorgegeven aan hun kinderen die op hun beurt ook God weer hebben leren kennen.

In deze tijd is er veel veranderd ten opzichte van de tijd dat er nog veel vanzelfsprekend werd doorgegeven van generatie op generatie. Kinderen volgen lang niet altijd meer gereformeerd onderwijs, ook niet als dat wel voorhanden is. Geloofsofvoeding wordt in dat geval niet meer gedeeld met de school.

De wijsheid die nodig is bij het verzorgen en opvoeden van kinderen wordt niet meer vanzelfsprekend doorgegeven van ouders op kinderen. De geloofsofvoeding is een privéaangelegenheid geworden.

Voor jongeren van 12 tot 25 jaar is er in de afgelopen jaren steeds meer aandacht gekomen: voor wie ze eigenlijk zijn, hoe hun wereld eruit ziet, hoe ze de wereld beleven, hoe hun ontwikkeling is en hoe we daar als kerk op in kunnen spelen. In de praktijk is er nog steeds veel vraag naar ondersteuning in het jongerenwerk. Het GVI (Gereformeerd Vormingsinstituut), later SGO (Steunpunt Gemeenteopbouw) en nu het Centrum Dienstverlening Gereformeerde Kerken hebben daar een actieve rol in gespeeld en spelen die nu nog.

Puberteit Die jongeren van nu waren kind in de periode dat veel vanzelfsprekendheden wegvielen. Zou het mede daardoor voor hen zo moeilijk zijn om tot een keuze voor geloof en kerk te komen? Amerikaanse onderzoeken wijzen uit dat de meeste mensen hun keuze voor Christus maken voor hun

veertiende levensjaar. Als we als kerk dus pas bij twaalf of zestien jaar beginnen met het betrekken van de jongeren bij de gemeente, blijven er veel mogelijkheden onbenut. Uit de ontwikkelingspsychologie is bekend dat kinderen voor hun twaalfde jaar veel leergieriger zijn dan daarna. Rond die tijd begint de puberteit en gaan ze de kennis die ze als kind hebben opgedaan gebruiken om aan de slag te gaan met de vorming van hun identiteit. Daar kan de kerk de jongeren zeker bij helpen. Dat lukt nog beter als ze al uitgebreid onderwezen zijn over wie God is, als ze God hebben leren kennen voordat ze aan dit proces beginnen. Dan kunnen ze al in hun kindertijd bouwen aan een relatie met God.

Daar ligt de uitdaging voor de kerk. Natuurlijk ligt de eerste verantwoordelijkheid voor de geloofsopvoeding bij de ouders. Maar de rol van de kerk

is veranderd ten opzichte van tien, vijftien jaar geleden. Als belangrijke bron van kennis van en over God moet zij zich bewust worden van haar rol als opvoeder. De vanzelfsprekendheid van de oude band tussen kerk, school en

‘De rol van de kerk is veranderd. Als eerste bron van kennis van en over God moet zij zich bewust worden van haar rol als opvoeder’

gezin is voorbij. Als we de kinderen willen laten merken dat ze erbij horen, vraagt dat actieve inzet. Door de gemeente om zich heen te ervaren kunnen de kinderen leren dat het goed toeven is in de kerk. De wereld waarin de kinderen opgroeien is anders dan de wereld waarin hun ouders opgroeiden. Ontwikkelingen gaan razendsnel en kinderen bewegen daar in mee, vaak gemakkelijker dan hun ouders. Dit vraagt om de inzet van een kring van vertrouwden om het kind heen. De kerk kan die kring zijn, dat vertrouwen kunnen haar leden bieden.

Leergierig En we hebben de kinderen zoveel te bieden! We mogen hen

opnemen in de gemeente als kinderen van God. We mogen ze dopen, het teken meegeven dat God hen nooit meer los zal laten. We mogen ze van jongs af aan vertellen over Gods grote daden en in onze houding laten zien wie God is en dat Hij voor hen wil zorgen. We kunnen ze onderwijzen op een leeftijd dat ze nog onderwezen willen worden en leergierig zijn. We kunnen zaaien in hun hart op een ontvankelijke en kneedbare leeftijd, voordat ze gaan ontdekken dat er meer is in deze wereld en de wereld aan hen gaat trekken. We kunnen voor hen bidden. We kunnen ze een basis van genade bieden die nergens anders te vinden is. En dát is ook wat God wil: Hij wil ieder kind dat in deze wereld geboren wordt, tot zijn kind maken. Hij wil dat ze in Hem gaan geloven en het werk van zijn Zoon aanvaarden. Daarom is Jezus gestorven en daarom is Hij nog niet teruggekomen: er is nog tijd. God zal genade blijven tonen en Hij wil dat wij zijn instrumenten zijn in deze wereld. Als we in de gemeente met woorden en daden concreet invulling weten te geven aan het God leren kennen aan de volgende generatie, dan wordt de kreet ‘kinderen horen erbij’ inderdaad een belofte voor de toekomst.

Het Centrum Dienstverlening Gereformeerde Kerken wil gemeenten daarin van dienst zijn. Het Centrum is er om vragen van kerkenraden en kinderwerkers te beantwoorden maar ook om bijvoorbeeld gemeenteavonden over kinderwerk en geloofsopvoeding te verzorgen. Maak er gebruik van! Ook horen we graag hoe u in uw gemeente omgaat met het onderwijs en de geloofsopvoeding aan de kinderen. Met die informatie kunnen wij wellicht weer andere kerken aan nieuwe ideeën helpen. U kunt ons bereiken via www.centrum-g.nl, 038-4270400 en info@centrum-g.nl.

Avondje uit in Zeewolde

TEKST: JANNEKE BURGER-NIEMEIJER /// FOTO: FROUCKJE VAN DER WAL

De laatste jaren schieten de vrouwenactiviteiten als paddenstoelen uit de grond – ook in christelijke kring. Van vriendinnenweekend met chocoladefontein tot coachingsgesprekken; alles is mogelijk. In Zeewolde wilde een groep vrouwen ook graag iets betekenen voor de vrouwen in hun dorp. Daarom zijn ze begonnen met vrouwenavonden.

Het idee is vrij eenvoudig: organiseer iets wat vrouwen leuk vinden, zorg voor een goede sfeer en aankleding en neem op de avond zelf ook een moment de tijd om de link met het evangelie op een soepele en creatieve manier te leggen. De avonden draaien nu zo'n drie jaar en zijn zeker een succes te noemen.

Wintermodeshow Jeanette Heijns: 'Dat creatieve was voor ons wel belangrijk. Zeewolde heeft veel soorten gemeentes, die ook allemaal weer eigen activiteiten hadden. Maar zulke vrouwenavonden waren er nog niet: avonden waar je met buurvrouwen of vriendinnen er lekker even uit bent en waar dan ook ruimte is voor een evangelie-moment. De achterliggende gedachte: evangelisatie door relatie.' De afgelopen jaren zijn er verschillende avonden geweest. Eén van de hoogtepunten was wel de wintermodeshow. Een schoonheidsspecialiste uit de gemeente had contact met plaatselijke winkeliers en zo ging het balletje rollen. Een heuse modeshow in de kerk! Het evangelie-moment op zo'n

avond gaat dan bijvoorbeeld over 'Mooi van buiten – mooi van binnen'. Een andere keer kwam er een cabaretière. De avond ging over 'Lichter door het leven'. Het evangelie-moment bestond uit een prachtig opgemaakt kruis waar een grote hoop tassen en koffers bij lag.

Jeanette Heijns: 'Op zo'n moment is het mooi om de vrouwen mee te geven dat ze hun lasten bij het kruis kwijt kunnen, bij Jezus die de inhoud van onze 'bagage' kent. Er is nazorg beschikbaar voor wie daar behoefte aan heeft, maar het grappige is dat daar tot nu toe niet veel gebruik van wordt gemaakt. De vrouwen komen samen en je ziet ze er dan juist samen over doorpraten. We hopen dat er binnen de relaties nazorg is in de vorm van waardevolle, bemoedigende gesprekken. Als de avond geweest is, als wij de dingen hebben gezegd die we belangrijk vonden – dan moeten we ze ook weer loslaten. De Geest moet het doen. We geven ze wel altijd ook iets tastbaars mee. Bij de voorstelling 'Lichter door het leven' bijvoorbeeld een veertje met een Bijbeltekst.'

Er zijn ook vrouwen die alleen bij bepaalde activiteiten komen, bijvoorbeeld naar de avond over veelkleurigheid met een sieradenworkshop en groenworkshop.

Draaiboek Jeanette heeft een aantal tips voor vrouwen die in hun eigen gemeente zoiets zouden willen organiseren:

- Leg snel een draaiboek aan en houd je daaraan! Wij beginnen echt een paar maanden van te voren met het organiseren van een vrouwenavond en dat werkt goed.
- Maak werk van PR. Bij de modeshow hadden we zelfs billboards in het

dorp hangen; anders kondigen we de activiteit in elk geval aan via plaatselijke kranten, posters op scholen en natuurlijk veel flyers. Zorg dat de PR er echt goed uitziet.

- Maak werk van sfeer in de zaal. Vrouwen voelen zich welkom als de zaal er sfeervol uitziet. Betrek daar ook weer andere vrouwen bij die kunnen bloemschikken of verstand van interieur hebben.
- Regel wat stands voor in de pauze; veel vrouwen vinden het leuk dan dingen te bekijken. Je kunt bijvoorbeeld de evangelische boekhandel uitnodigen, of mensen die dingen voor een goed doel verkopen.
- Ga in gebed, vraag in afhankelijkheid God om zijn zegen.

'Ik hoop dat ze er wat van meenemen: de gezelligheid, maar vooral dat moment over de liefde van God'

Jeanette Heijns: 'Een erg mooi moment was aan het einde van het cabaret,

de laatste vrouwenavond. Ellen Geluk, de cabaretier, had een voorstelling over alles wat op vrouwen afkomt en waar ze zich verantwoordelijk voor voelen. Heel veel dus! Ze eindigde met een

stuk van Henri Nouwen, 'Jij bent mijn geliefd kind'. Prachtig... Het bijzondere was dat je vrouwen daar ook echt over na zag praten. Ik hoop dat ze er wat van meenemen: de gezelligheid, maar vooral dat moment over de liefde van God, wie je mag zijn in de ogen van God: zijn geliefd kind dat zijn liefde weer mag doorgeven.'

advertentie

**STICHTING
WOORD & WERELD**

**Zojuist
verschenen:
cahier 87**

**Gods
Woord
in
mensen-
woorden**

Paul Wells

Paul Wells
165 x 230 mm
genaaid,
gebrocheerd
112 pagina's

Prijs bij
abonnement € 9
Losse verkoop € 10,75

Ook verkrijgbaar bij
de boekhandel

**Zojuist
verschenen:
3e uitgebreide
druk cahier 79**

**Geef me
maar
een kus**

Gijs Zomer

Gijs Zomer
145 x 230 mm
genaaid,
gebrocheerd
136 pagina's

Ook verkrijgbaar bij
de boekhandel
à € 10,75

bestel via www.woordenwereld.nl
 of www.bladenbox.nl (ook voor een abonnement)

WARMES TRUIENZONDAG OP 20 FEBRUARI A.S.

Op zondag 20 februari gaat in verschillende Nederlandse kerken de thermostaat een paar graden omlaag. Allemaal doen ze mee aan Warme Truienzondag 2011. Een dikke trui, in plaats van de verwarming op 20. En dan maar dicht tegen elkaar aanschuiven in de banken, en na afloop een warme kop koffie.

Meedoen aan Warme Truienzondag betekent samen energie besparen en minder CO2 produceren. Elke graad (°C) lager, zorgt namelijk voor zeven procent minder energieverbruik en dus zeven procent minder uitstoot van broeikasgassen. In grote kerkgebouwen of bijvoorbeeld een school-aula waar een gemeente samenkomt, scheelt dat een berg energie. En geld! Warme Truienzondag is een initiatief van Tear, een christelijke ontwikkelingshulporganisatie.

KONTEKSTUEEL JUBILEUM/STUDIEDAG

Kontekstueel – tijdschrift voor gereformeerd belijden nú – bestaat 25 jaar. De redactie meldt in het meest recente nummer van het tweemaandelijks blad van plan te zijn door te gaan, omdat bezinning op wat vanuit de gereformeerde traditie wordt aangereikt nodig is. Kontekstueel blijft op zoek naar adequate antwoorden op vragen en ontwikkelingen in cultuur, kerk en theologie. In dat kader staat ook de jubileum/studiedag die op zaterdag 26 maart in Amersfoort wordt gehouden met als thema ‘Ik voel, dus ik geloof’ – welk geloof houdt het? De religieuze ervaring in onze belevingscultuur gaat de kerken niet voorbij. Maar is wat voor geloof doorgaat ook Bijbels geloof, dat het houdt in kwade dagen – geloof als zeker weten? De hoofdlezingen op de studiedag worden gehouden door ds. Andries Zoutendijk

(‘Want wij weten...’. Geloven als een zeker weten) en ds. Paul Visser (‘Volg Mij na’. Over geloven als een levenslang gehoorzamen). In workshops komt geloofservaring aan de orde in relatie tot de prediking (dr. Theo Pleizier en ds. Piet de Jong), het heilig avondmaal (ds. Arjen Terlouw en ds. Willem Jan Dekker), liturgie - praise en worship (ds. Bas van der Graaf en ds. Leneke Schormans-Marchand) en de gemeente als gemeenschap (ds. Niels den Hertog en ds. Peter Verbaan).

Kontekstueel-veteraan ds. Piet de Jong blikt in een gesproken column terug op de start van het blad en dr. Bert de Leede, ook één van de initiatiefnemers van Kontekstueel, heeft het voor-laatste woord in een bijdrage getiteld ‘Samen met alle heiligen’.

Een achtergrondartikel bij het thema en verdere informatie over de dag en aanmelding is te vinden op www.kontekstueel.nl.

THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT KAMPEN START MASTERCLASS

Aan de Theologische Universiteit wordt dit voorjaar de eerste Masterclass gegeven. Gerenommeerde docenten uit verschillende disciplines zijn uitgenodigd om een bijzonder thema uit hun oeuvre te presenteren en met de cursisten in debat te gaan. Minister mr. Piet Hein Donner zal als één van de gastdocenten optreden. De Masterclass is een onderdeel van het postacademisch onderwijs dat Theologische Universiteit Kampen aanbiedt. Dit onderwijs is in de afgelopen jaren uitgegroeid tot een volwaardig onderdeel van het aanbod van de universiteit.

Met deze Masterclass wil de Theologische Universiteit predikanten en belangstellenden de gelegenheid bieden om op academisch niveau bij te scholen. De onderwerpskeuze bevindt zich op het snijvlak van theologie, kerk en de rol van

christenen in de samenleving. De Masterclass is onderdeel van het programma Permanente Educatie Predikanten maar staat ook open voor allen die belangstelling hebben voor theologische ontwikkelingen en wetenschappelijk debat.

Programma

- 17 februari - Prof. dr. Paul van Geest (theoloog VU Amsterdam): Augustinus als godloochenaar. Een schets van zijn negatieve theologie
- 24 februari - Dr. Ad Verbrugge (filosoof VU Amsterdam): Tijd van Onbehagen
- 10 maart - Prof. dr. Wim ter Horst (pedagoog Emeritus RU Leiden): Over troosten en verdriet
- 31 maart - Drs. Henk de Jong (theoloog Zeist): Over de landbelofte in het Oude Testament
- 28 april - Prof. dr. Erik Borgman (theoloog, RU Tilburg): Overlopen naar de barbaren. Het publiek belang van religie en christendom
- 26 mei - Mr. P.H. Donner (minister Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties): De publieke rol van de kerk

Het volledige programma is te bekijken op de website van de Theologische Universiteit.

Deze colleges worden gegeven aan de Theologische Universiteit, Broederweg 15, 8261 GS Kampen. Tijd: 9.30-12.30 uur (kan afwijken, zie details op website) aansluitend wordt een lunch aangeboden. Aan deze modules zijn vier studiepunten (40 uren) verbonden.

BEGELEIDEN: LIJDEN OF LEIDEN?

Wind of praise - praktijkdag met aansluitend concert voor instrumentalisten die betrokken zijn bij de begeleiding van de erediensten.

Zaterdag 19 maart 2011, kerkgebouw de Kandelaar, Heiligenbergerweg 64, 3816 AL Amersfoort. Dagprogramma: 9.30 uur;

gezamenlijke maaltijd: 16.30 uur. Generale repetitie: 17.45 uur, concert: 19.30 uur. o.l.v. Harry van Wijk ('klassieke' ensembles: blazers/strijkers/orkest slagwerk), Frank den Bakker (muziekteams/combo/bands: elektronische/ akoestische instrumenten/zang) en Guido Buitendijk (repetitor ensembles). Meer informatie via website: www.windofpraise.nl; opgave tot 1 maart 2011.

HANDBOEK GKV 2011

De nieuwe uitgave van het Handboek van de Gereformeerde Kerken (v) in Nederland 2011 verschijnt eind februari. Het boek is een bron van informatie over en voor het kerkelijk leven. De actuele adressen zijn waar wenselijk voorzien van de juiste ANBI-aanduiding en rekeningnummers; dit is van belang in verband met de aftrekbaarheid van giften.

In het jaaroverzicht worden de uitkomsten weergegeven van een landelijk onderzoek dat is gehouden onder de kerken over hoe wordt omgegaan met de liturgie; welke liederen worden gezongen naast het kerkboek en het liedboek, hoe wordt de begeleiding van de samenhang ingevuld, op welke manier wordt aandacht besteed aan de kinderen. Verder gaat redacteur ds. Jan Kuiper in het prettig leesbare jaaroverzicht in op ontwikkelingen die spelen. Ook wordt aandacht besteed aan plaatselijke en regionale wetenswaardigheden.

Het Handboek is verkrijgbaar bij de boekhandel of te bestellen via www.gkvhandboek.nl. Indien voor 1 maart besteld, wordt het Handboek € 13,95) zonder portokosten thuis bezorgd.

UIT DE KERKEN ///

Aangenomen

Naar Den Bosch: J.R. Geersing te Hoogeveen;

Naar Hoek: kandidaat J.F. Harmanny te Kampen, die bedankte voor Zuidwolde in combinatie met Ruinerwold/Koekange, voor Beverwijk en voor Zevenbergen.

Beroepbaar

Kandidaat M. van Loon te Zwolle, bereikbaar via vanloon.maarten@gmail.com

Bedankt

Voor Eindhoven-Best: J. van Benthem te Leusden.

Jubileum

Gendringen, 3 februari: vijfenzeftig jaar predikant: ds. J. Bos (1915).

De classis Rotterdam heeft na onderzoek toegelaten om in de weg van art 8 KO gedurende één jaar te proponeren en te staan naar het ambt van predikant in de Gereformeerde Kerken in Nederland br. E.B. Buitendijk, Korhoen 9, 2651 RK Berkel en Rodenrijs. De heer Buitendijk is bereikbaar op het email adres: ed.buitendijk@hetnet.nl

Gezocht: 30-ers!

Ze mogen ook iets jonger of ouder zijn.

Want bij het schrijven van onze artikelen hebben we juist ook die jongere generatie op het oog. In onze snel veranderende maatschappij staan zij voor andere vragen dan de generatie voor hen. Vanuit onze traditie, hoe rijk die ook is, zijn daarop zomaar geen pasklare antwoorden te geven. Wij weten ons geroepen de vragen van nu nieuw en fris te doordenken vanuit Gods eeuwig verbond met de gelovigen én hun kinderen.

Maar die kinderen denken soms, dat De Reformatie een blad voor ouderen is, niet relevant voor hun leefwereld. Daarom zouden we hen graag de actuele betekenis van ons blad laten ontdekken.

Daarom aan u deze vraag, vooral voor de ouderen onder onze lezers: als u onze visie deelt, wilt u ons dan helpen die jongere generatie te bereiken? Misschien zijn het uw eigen kinderen of kleinkinderen. Wilt u De Reformatie bij hen onder de aandacht brengen? Of wilt u overwegen hen een jaarabonnement te schenken? Dan kunnen ze zelf kennismaken en oordelen.

Dat zal goed zijn voor het voortbestaan van ons blad. Maar wij zien dat niet als een doel in zichzelf. Wij denken dat wij iets aanreiken dat goed is voor het leven met God en om inspirerend kerk te zijn, nu en in de toekomst.

Daarbij kunnen we u een interessante aanbieding doen: bij ieder jaarabonnement een gratis boek! U heeft de keuze uit zes titels, zie onze website www.dereformatie.nl.

Alvast onze dank, we zijn benieuwd.
de redactie

landgoed
HEZENBERG
doet je goed!

WORDT VERGOED DOOR
UW ZORGVERZEKERAAR!

VASTGELOPEN?

... in relatie, gezin of baan? Werk aan uw herstel in een sfeer van rust en bezinning!
WWW.HEZENBERG.NL 038 - 444 52 51

De kerk danst

want de Living Water Church in Nkhata Bay (Malawi) heeft inmiddels 60 arme families geleerd voldoende eigen voedsel te verbouwen. Dit is de kerk, dit zijn wij. Waar één lid blijdschap ervaart, delen alle leden in de vreugde. Help de kerk, omdat je er zelf deel van uitmaakt. Steun Tear en geef lokale kerken de kans om in hun eigen omgeving vreugde te brengen.

www.tear.nl Bank 41 400

tear
tegen armoede

"Ik heb God en mezelf beter leren kennen"

Erik

Ontdek dat jij van betekenis kunt zijn.
Doe een jaar Wittenberg!

Bezoek het Open Huis
op 4 maart of 14 mei 2011.
Kijk op www.dewittenberg.nl

*Bijbelschool
voor het leven*

de Wittenberg
leren en leven

Donatus
verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en alles wat daarbij hoort. Zoals doopvonten, kanselbijbels en orgels. Ook voor vrijwilligers en werkers in kerkelijke dienst hebben we passende verzekeringen. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om met een gerust hart uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Donatus is een onderlinge verzekeringsmaatschappij zonder winstoogmerk. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700